RIIHIMÄKI

JULKAISU VII

RIIHIMÄKI-SEURA 1987

RIIHIMÄKI-SEURAN JULKAISU NUMERO 7

RIIHIMÄKI-PÄIVÄNÄ 11. syyskuuta 1987

TOIMITTAJA: *Kalevi Penttilä*
KUVAT: *Vuoden 1986 kevättalvella järjestetyn valokuvauskilpailun satoa*
KANSIKUVA: *Pertti Vihula*

SISÄLTÖ:

Tapio Paukola	*Puheenjohtajan tervehdys*	2
Rainer Wulff	*50 vuotta messsutoimintaa Riihimäellä*	3
Jorma Samuelsson	*Riihimäki ensimmäistä kertaa mukana Tanskan suurimmilla kevätmessuilla Aalborgissa*	7
Sirkka Koivulahti	*Herajokilaisia 1920—1940*	9
Arvi Paloheimo	*Mihin nyt Riihimäki...*	12
Ilari Laakso	*Tauno Karila, riihimäkeläissäveltäjä*	14
Kalevi Penttilä	*Talviaiheinen valokuvauskilpailu*	18
Kuvaajat		38

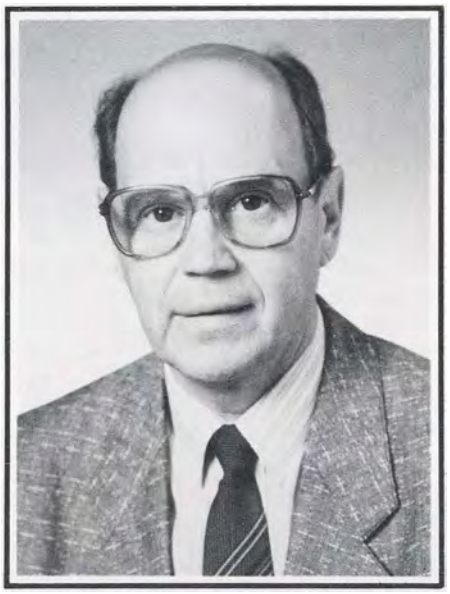
ISBN 951—99872—4—S

Riihimaen Kirjapaino Oy 1987

USKO WALVE
Karankadun alkua talvella 1986

Riihimäki-Seuran puheenjohtaja
Tapio Paukola

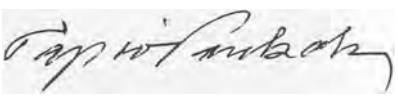

Riihimäki-Seura on toiminut jo yli puoli vuosisataa oman kotikaupunkimme hyväksi. Se on tehnyt lukuisan joukon aloitteita, joista mainittakoon paikallisen messuperinteen luominen. Myös Riihimäki-päivän viettämisen 11. syyskuuta on seura pannut alkuun.

Pienestä kauppalasta Etelä-Hämeen vireäksi liikekeskukseksi muuttuneessa Riihimäen kaupungissa on kotiseututyön merkitys tunnustettu kaikilla tahoilla.

Tänään Riihimäki-Seura etsii tuoreita toimintamuotoja ja pohtii keinoja uusien jäsenten ja varsinkin nuorison saamiseksi mukaan aktiiviseen kotiseututyöhön. Yhteistyöhön liike-elämän kanssa kiinnitetään jälleen lisääntyvää huomiota.

Riihimäki-Seura toivottaa kaikille riihimäkeläisille kotiseutumieltä sekä kehottaa liittymään jäseneksi ja tuomaan samalla uusia virikkeitä seuran toimintaan.

Rainer Wulff

50 vuotta messutoimintaa Riihimäellä

Ensimmäiset messut v. 1937

Ensimmäiset messut pidettiin Riihimäellä 12.—17. kesäkuuta 1937, 50 vuotta sitten. Tämän paikallisen liike- ja teollisuuslaitosten katselmuksen puuhamiehenä toimi Riihimäki-Seura. Ajalle kuvaavana messujen markkinointi uhkui voimaa. Julisteessa savupiiput kurottivat kohti korkeuksia ja messuluettelossa julkaistu Wäinö Warmasen Riihimäelle-runo puki tunteet sanoiksi;

''Puu, turve, sähkö täällä voimaa antaa, me teemme mitä mieli halajaa. Tuhannet vaunut tuotteitamme kantaa, ja uutta hakemahan palajaa. Ei ihme, että jyske ilman täyttää, vihellys vinha korvan kalvoon käy. Työntekoon kaikki ajan tarkkaan käyttää, ei joutilaita ennen iltaa näy.''

Messujen avaaja Hämeen läänin maaherra painotti tapahtuman tärkeyttä paikkakuntalaisille mutta myös myyjän ja ostajan vuorovaikutuksen kehittymistä.

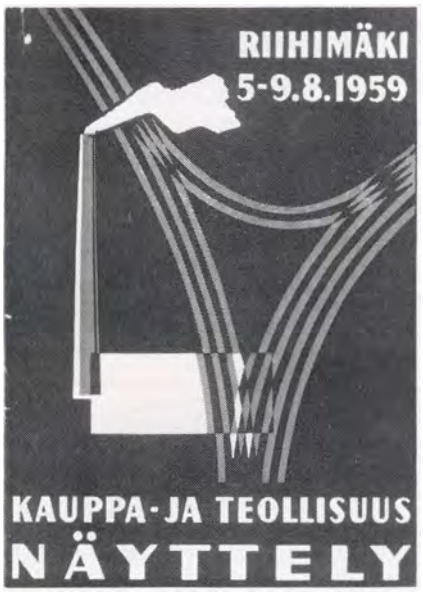
Messut olivat melkoinen menestys. Jopa niin, että messujen aukioloaikaa pidennettiin kesken kaiken kolme päivää.

Messuille osallistui 36 näytteilleasettajaa ja niihin tutustui 4216 henkilöä.

Kävijämäärää koskevassa arvauskilvassa paras tulos osui yhden henkilön tarkkuudella toteutuneesta. Vaan ei vähä mitään, olipa arvauksia, jotka ylittivät 150.000. Siinäpä tavoitetta kerrakseen tuleville tapahtumille.

Kymmenen vuotta myöhemmin, syvältä myllertäneiden vuosien jälkeen järjestivät Riihimäen yksityisyrittäjät toiset messut kauppalan 25. juhlavuotena. Messujen tunnuksena oli varmasti koko maan ilmapiiriä kuvaava Riihimäki nousee! Näytteilleasettajia osallistui 70. Tapahtumassa tuotiin esille voimakkaasti yksityisen yritteliäisyyden merkitys hyvinvoinnillemme.

Eipä seuraavakaan vuosikymmen jäänyt ilman messuja. Asialla oli jälleen Riihimäki-Seura! Nykyisen Harjunrinteen yläasteen tiloissa päätettiin järjestää elokuussa 1959 kauppa- ja teollisuusnäyttely. Näytteilleasettajia osallistui yli 100 ja nyt ensi kerran myös kauppalan ulkopuolelta Helsingistä ja Lahdesta. Onnistunut tapahtuma houkutteli peräti 17.000 katsojaa. Menestyksen innoittamana päätti Riihimäki-Seura järjestää vuonna 1964 toisen vastaavanlaisen näyttelyn. Nyt mukaan ympättiin tanhujuhlat. Samoin näyttelyn aikana järjestettiin Suurmestaruusravit. Näyttelyn avasi kauppa- ja teollisuusministeri Olavi Mattila. Näyttelyn suojelija tasavallan presidentti Urho Kekkonen puolisoineen kävi tutustumassa näyttelyyn. Tapahtumassa vieraili kaiken kaikkiaan 13.163 kävijää. Näyttely muodostui kuitenkin hienoiseksi pettymykseksi. Usean erilaisen tapahtuman järjestäminen yhtäaikaa hajoitti tapahtuman eikä tuottanut toivottavaa tulosta. Samainen asia on sittemmin todettu useasti myöhemmin.

Kansainväliset Erämessut

Riihimäkeläisistä koostuva toimikunta totesi messuja tarvittavan myös 1970-luvulla. Jotain uutta piti kuitenkin luoda, jotta kävijöitä saataisiin myös pidemmältä. Kovan pohdinnan tuloksena syntyivät Kansainväliset Erämessut.

Messuja varten perustettiin oma yhdistys, Riihimäen Messut ry. Vetäjäksi saatiin tunnettu erämies, kenraaliluutnantti Olli Korhonen. Kun tasavallan presidentti Urho Kekkonen, innokas metsä- ja kalamies hänkin, lupautui messujen suojelijaksi sekä oli saatu keskuskauppakamarin suositus, oltiin valmiita messujen tekoon!

Messujen teemoiksi valittiin metsästys, kalastus, luonnonsuojelu ja retkeily. Riihimäen kauniissa urheilupuistossa odotti vuoden 1972 toukokuussa 213 innokasta näytteilleasettajaa 43 107 vähintään yhtä innokasta messuvieras-

VII Kansainväliset
ERÄMESSUT
VII Internationella
JAKT-och FISKEMÄSSAN
4.-8.6.1986
Riihimäki Finland

ta. Teemoja ei tarvinnut muuttaa. Tapahtuman kruunasi tasavallan presidentti Urho Kekkosen sekä Itävallan liittopresidentin Franz Jonaksen käynti messuilla.

Kansainväliset Erämessut eivät jääneet kertakäyttöilmiöksi, vaan on osoittautunut tarpeelliseksi pitää ne säännöllisin väliajoin. Niinpä seuraavat Erämessut pidettiin vuonna 1975. Kansainvälisyys lisääntyi, näytteilleasettajia oli seitsemästä maasta. Riihimäestä oli kehittymässä toisten Erämessujen myötä messukaupunki. II Erämessujen jälkeen päätettiin järjestää messut kahden vuoden välein.

Vuoden 1978 Erämessuja lähdettiinkin tekemään jo melkoisen rutiinin turvin. Nämä kolmannetkin messut tuntuivat onnistuneen hyvin. Vuoden 1980 IV Kansainväliset Erämessut olivat kuitenkin pienoinen pettymys. Oliko Erämessujen aika ohi? Tuiman pohdinnan tuloksena voitiin kuitenkin todeta Erämessuja kyllä tarvittavan. Lähtökohtana on kuitenkin oltava kohderyhmät, näytteilleasettajat ja yleisö. Tämä mielessä lähdettiin toteuttamaan Kansainvälisten Erämessujen 10-vuotisjuhlamessuja. Vuonna 1982 V Erämessut keräsivät yli 53.000 kävijää ja 500 näytteilleasettajaa kymmenestä eri maasta. Erätapahtuma oli saatu keskittymään teemojensa ympärille. Messututkimuksen mukaan niin näytteilleasettajat kuin vieraatkin olivat tyytyväisiä näkemäänsä ja kuulemaansa. Vuoden 1984 ja 1986 Erämessut keräsivät jo yli 60.000 messuvierasta.

Näytteilleasettajina ovat olleet käytännöllisesti katsoen kaikki teema-alojen yrittäjät. Suoria ulkomaisia näytteilleasettajia on ollut yli kymmenestä eri maasta.

Aatteelliset järjestöt

Alan aatteelliset valtakunnalliset järjestöt ovat osallistuneet täyslukuisesti Erämessuille. Tämä on ollut tärkeää kokonaisvaltaisen erätapahtuman luomisessa. Järjestöillä on ollut mahdollisuus kertoa toiminnastaan laajalle, koko maata käsittävälle yleisölle. Toisaalta ne toimivat harrastajien ja yritysten välisinä linkkeinä.

Tiedottavaa ohjelmaa

Erämessujen yhtenä tärkeänä tehtävänä on oikean ja kattavan tiedon jakaminen. Messujen ohjelmista voi poimia seuraavia esimerkkejä: perhonsidonnan PM-kilpailut, puukontekonäytös, verkonlaskunäytös, vesilintujen tunnistaminen, eräruokien valmistus, hirvikoiraesitys, luontokuvat diaohjelmiksi, riistanhoito, kesämökkiläisen kalastusoikeudet, suomalaisen metsästäjän muotokuva jne.

Kansainväliset Erämessut riihimäkeläinen tapahtuma

Erämessuja on pyritty kopioimaan useallakin taholla. Tänä päivana kuitenkin Erämessut mielletään varauksetta riihimäkeläiseksi tapahtumaksi. Kansainväliset Erämessut ovat muodostuneet yhdeksi Riihimäen tunnuskuvista. Kaupunki on Erämessut hyvin ansainnut. Ilman sitä vapaaehtoista talkootyötä, jota riihimäkeläiset ovat tehneet, ei oltaisi nyt tässä.

Piha-messut, uusi vihertapahtuma

80-luvun alussa ryhdyttiin pohtimaan toisen tapahtuman järjestämistä vuorovuosina Erämessujen kanssa. Päätettiin järjestää Piha -83 -näyttely. Aihepiiri katsottiin sopivan hyvin pariksi luontoa lähellä olevalle erämessuteemalle. Samoin katsottiin aiheen olevan tutun tämän päivän ihmisille, ja mikä tärkeää, se oli lisääntyvä ja kehittyvä harrastus. Riihimäellä on myönteisiä pihaperinteitä. Riihimäki-Seura pani alulle vuonna 1935 kotipihakilpailut. Seura mainitsee kilpailuperusteissaan mm: ''Luonnonkauneutta ei saada itsestään. Viihtyvyys vaatii varoja, työtä ja ennen kaikkea harrastusta''. Piha-näyttelylle löytyi uusi messualue Tehtaankadun varrelta Suomen lasimuseon pohjoispuolelta. Aluetta on kehitetty yhdessä Riihimäen kaupungin ja nykyisin myös usean alan yrityksen kanssa. Maisema-arkkitehti Leena Iisakkila on tehnyt alueelle kunnianhimoisen ja näyttävän suunnitelman. Piha -83 sai hyvän vastaanoton. Näyttelyssä kävi yli 20.000 pihan ystävää, jotka innokkaasti tutustuivat lähes 200 näytteilleasettajan osastoihin.

Seuraava tapahtuma, nyt Piha -85 messut nimisenä osui valtakunnalliseen Vihervuoteen. Pihamessuista muodostui yksi Vihervuoden päätapahtumista. Asuntosäätiö myönsi Riihimäen kaupunginpuutarhurille Tero Westerlundille sekä Riihimäen Messuille Vihreä kaupunki -mitalit. Mitalit myönnettiin henkilöille tai yh-

teisöille, jotka ovat toimineet erityisen ansiokkaasti kaupunkien ja taajamien viheriyttämisen hyväksi. Pihamessut olivat lunastaneet paikkansa suomalaisessa messukentässä.

Kolmannet Pihamessut olivat vuorossa tämän vuoden toukokuussa. Jälleen yli 20.000 vierasta tutustui tapahtumaan. Tehdyn tutkimuksen mukaan vieraat tulivat yhä kauempaa ympäri Suomea. Neljännet Pihamessut järjestetään toukokuussa 1989.

Riihimäki +/- 50

Tänä vuonna on siis kulunut 50 vuotta ensimmäisistä Riihimäellä pidetyistä messuista. Riihimäen Messut päätti järjestää yhdessä Riihimäen Kaupungin, Riihimäen Käsityö- ja Tehdasyhdistys ry:n, Riihimäen yrittäjät ry:n, Riihimäen-Hyvinkään Kauppakamari ry:n sekä Riihimäki-Seura ry:n kanssa Riihimäkeä koskevan Juhlanäyttelyn. Näyttelyn teemaksi valittiin Riihimäki +/- 50. Runsaalla 100 osastollaan mukaan tulevat yritykset haluavat konkreettisesti kertoa ja näyttää tämän päivän yrittävää Riihimäkeä. Tutkija Päivi Nordberg on suunnitellut ja toteuttanut mieltä kiehtovan näyttelyn vuoden 1937 Riihimäestä ja vision, millainen kaupunkimme voisi olla vuonna 2037! Näyttely on pystytetty Suomen lasimuseon suureen näyttelysaliin.

Riihimäki +/- 50 näyttelyyn osallistuu myös riihimäkeläisiä yhdistyksiä kertoen osastoillaan omasta toiminnastaan.

Lopuksi

50 vuotta kestänyt messutoiminta Riihimäellä on kasvanut varteen otettavaksi valtakunnallisellakin tasolla. Täällä järjestetyt messut ja näyttelyt ovat tehneet kaupunkiamme tunnetuksi kaikkialla maassamme ja sen rajojen ulkopuolellakin. Messut ovat osaltaan myös vilkastuttaneet kaupunkimme talouselämää ja innoittaneet paikallisia tapahtumia myös messualueiden ulkopuolella. Riihimäkeläinen messutoiminta siirtyy uudelle 50-vuotistaipaleelle. Muodostukoon siitä yhtä menestyksekäs kuin edellisestäkin!

Pihanäkymä Lopentie 33:ssa.

2

Kaivokadulla tapaa vielä suomalaista puuarkkitehtuuria.

3

Allinnan portti, suomalaista graniittitaidetta.

4

"Lähtöön aikaa 4 minuuttia."

5

Museon mäessä on mukava lasketella.

6

Talvikarnevaalit vuonna 1986 Lasitehtaan koululla.

forår 87 i Aalborghallen 8-12/4

"Ahtojää" oli näyttävästi esillä Aalborgin kevätmessuilla 1987. (Kuva: Henrik Cronström)

Jorma Samuelsson

Riihimäki ensimmäistä kertaa mukana Tanskan suurimmilla kevätmessuilla Aalborgissa

Riihimäen tanskalainen ystäväkunta Aalborg järjesti viime keväänä 18. kerran kevätmessut suuressa Aalborg-hallissa.

Messut olivat yleismessut, mutta tällä kertaa oli paikalla lisäksi 13 eri maan matkailuosastot. Vieraita kävi messuilla n. 52.000.

Matkailuosaston olivat pystyttäneet Bulgaria, DDR, Espanja, Grönlanti, Israel, Italia, Itävalta, Jugoslavia, Länsi-Saksa, Norja, Tanska ja USA. Suomen osastosta vastasivat Matkailun Edistämiskeskus MEK, suurlähetystö ja Riihimäen kaupunki. Osasto oli suurella näyttämöllä grönlantilaisten ja Norjan Fredrikstadin ollessa naapureina. Aalborgin norjalaisella ystäväkaupungilla oli lehdissä näyttävä ilmoituskampanja houkuttelemassa tanskalaisia lomalaisia Norjaan.

Lasikaupunki Riihimäki sai messuilla osakseen runsaasi huomiota, sillä Aimo Okkolinin kristallimaljakko "Ahtojää" toimi kiinnostavana katseenvangitsijana. Taideteos herätti mielenkiintoa kaikenikäisissä messuvieraissa. MEK:n toimesta osastolla oli korkeatasoisia, lähinnä suomalaista luontoa kuvaavia, kookkaita julisteita, joita moni näyttelyvieras olisi halunnut kotinsa seinälle. Suomen värikäs luonto kiinnosti selvästi tanskalaisia, mutta ilmeisesti korkeat matkakustannukset rajoittavat matkustamista Suomeen. Matkat pohjoiseen ovat poikkeuksetta kalliimmat kuin matkat etelään.

Tuskin koskaan Riihimäkeä on tehty niin tehokkaasti tunnetuksi missään ystäväkunnassa kuin Aalborgissa viime huhtikuussa.

Messut ovat erinomainen tapa kohdata ihmisiä, jotka ovat todella kiinnostuneita hankkimaan tietoja paitsi ystäväkunnistaan ja niissä asuvista ihmisistä myös maasta, jossa ystäväkunta sijaitsee.

Riihimäki + — 50 -näyttelyn aikana voitaisiin pohtia pysyvän näyttelyosaston suunnittelua Riihimäestä. Osasto kiertäisi kaikki seitsemän ystäväkuntaa eräänlaisena näyteikkunana Riihimäestä.

Danmarks største hus/have/ferie/fritids udstilling..!

Sirkka Koivulahti

HERAJOKILAISIA 1920–1940

Herajoen kylä käsitti aikoinaan viisi suurehkoa maataloa: Parmalan, Ali- ja Yli-Laurilan, Mattilan ja Myllybackan. Taloissa oli vakituista ulkopuolista työväkeä, renkejä, karjakoita, karja-apulaisia ja päiväläisiä. Asunnot sijaitsivat tavallisesti vähän matkaa tilan pihapiiristä joko erillisinä mökkeinä tai useampiakin asuntoja sisältävinä taloina, kuten esim. Penni.

Kylässä asui myös useita itsellisiä mökkiläisiä mökeissään joko omalla tai vuokramaalla. Kylä jaettiin erilaisiin ''Kulmiin''. Niinpä kraatari löytyi Paakonkulmalta. Hän oli Oskari Kanerva. Talo on vieläkin pystyssä. Siinä asui kauan Kanervan leski, Martta. Mainittakoon, että Oskari ja Martta olivat ainoat musiikki-ihmiset kylässä. Edellinen soitti haitaria ja jälkimmäinen viulua. He soittivat lukuisat tanssit mm. kyläläisten häissä, työväentalossa pidettyjen ohjelmallisten iltamien jälkeen olleissa tunnin tansseissa ja kesäjuhlissa 1920—1930 -luvuilla. Väriä kylään toivat Kanervan toispaikkakuntalaiset räätälinkisällit.

Lopentien alapuolella, vastapäätä edellistä ammattimiestä asui ''tihtari'' Juho Aho, pieni mies kooltaan. Muistan Ahon usein pyytäneen isääni kirjoittamaan hänen elämänkertansa muistiin. Tihtari oli mies, joka tilkitsi hirsitaloja joko kuivalla sammaleella tai erillisellä riveellä. Kivija lautatalossakin ikkuna- ja oviaukkojen karmit oli myös tihdattava. Ali-Ahoskalla oli aina jotain hyvää tarjottavana minulle ja ehkä toisillekin lapsille.

Yli-Aho oli puuseppä, joka teki huonekaluja, ovia ja ikkunankarmeja ym. Hänellä oli miltei jatkuvasti jokin työ meneillään Hiivolan kartanoon. Hänen vaimonsa Manta piti kanoja ja kävi torilla myymässä munia. Mantalla oli sievät pikkurattaat. Munat oli pakattu siroihin juurikoreihin. Manta työnsi myytävänsä kauppalan torille ja päivän päätyttyä toi rattailla kaupoista kyläläisten ostoksia.

Asiat, joita torilla kerrottiin, olivat mieluista kuultavaa kyläläisille. Niinpä me lapset kävimme usein ''kuulemassa'' niitä. Siihen aikaan ei ollut mökkiläisillä vielä radiota. Ensi kertaa kuuntelin sitä vuoden 1930 paikkeilla. Radio oli kuulokkeilla kuunneltava kidekone, jonka omisti Kopareen talossa asuva Paasivirta. Paasivirtojen helsinkiläisen sukulaisen autossa pääsin ajelulle ensi kertaa vuoden 1929 paikkeilla.

Seppä Nymanin talo oli nykyisen Katilan paikalla. Se oli kaksikerroksinen, melko suuri rakennus. Talon yläkerrassa oli toisinaan kahdetkin ''hyyryläiset''. Paja oli metsän reunassa, kaivon vieressä. Kaivo oli luonnonkiviarkkuinen avokaivo, josta pitkään seipääseen kiinnitetyllä ämpärillä ammennettiin vettä kengitettäville hevosille. Sitä me lapsetkin saimme tehdä. Saimme myös lietsoa palkeita sisällä mustassa pajassa. Kipinät vain sinkoilivat ahjosta. Paja kaikkineen oli salaperäisen kiinnostava lapsille. Nymanit harjoittivat myös maataloutta.

Käsityöläisammateista muistan erikoisesti äitini kehruutyöt. Hän kutoi pitkiä lastensukkia myös vieraille huolimatta omasta kuudesta ''suurkuluttajastaan''. Rukin hyrinä oli usein viimeinen tajuntaani tullut ääni illalla ja ensimmäinen myös aamulla, erikoisesti ennen vuotta 1932, jolloin perheessämme oli paljon sairautta ja villakilon kehruupalkalla sai jo vähän täytettä ''lasten'' vatsoihin.

Kylässä oli useita mökkiläisiä, jotka eivät osanneet lukea kirjeitä tai kirjoittaa niitä. Äitini kävi heitä auttamassa. Muistan olleeni hänen mukanaan ja ihmetelleeni paikkakuntia, joista kirjeet tulivat, tai jonne ne lähetettiin. Vanhempani eivät kumpikaan olleet käyneet kansakoulua vaan oppineet itse. Aidilläni oli jopa kaunis käsiala.

Isän palveluammatteihin kuului mm. veroplankettien täyttö. Sitä hän teki monet vuodet hiivolalaisille ja riuttalaisille. Hän välitti myös erinäisiä työväenjulkaisuja, kuten sanoma- ja aikakauslehtiä, kalentereita ja taskukirjoja. Hän oli myös Henkivakuutusyhtiö Kansan asiamiehenä, huoltolautakunnan piirimiehenä ja kieltolain aikana raittiuspoliisina. Varsinaista poliisia ei kylässä ollutkaan, lähin asui Kulmalassa.

Kasenin veljekset olivat muurareita. Jonne asui Nummenkulmalla ja Algot Paakonkulmalla. Erikoisen mielenkiintoisina ihmisinä muistan heidän vanhempansa Bernhardt ja Miina Kasenin. Miina oli parantaja. Veljeni Veikko oli lapsena vaikeasti maitorupinen ja äitini luvalla Miinan parannuskohteena. Minua vannotettiin, ettei asiasta saa puhua sivullisille, silloin eivät sanat tehoa. Toimituksessa oli vaaleanpunaista jauhoa, jonka sekaan vuoltiin tai raaputettiin eläimen sarvea. Ehkä siinä vielä muitakin aineita oli, mutta en muista. Hopearahaa heiluteltiin Veikon päällä, samalla kun Miina lausui parannussanoja. Isä ei minun käsittääkseni tullut koskaan taikamenoja tietämään. Hän olisi suuttunut mokomasta.

Kylässä oli kaksi ''lapsenpäästäjää''. Toinen oli Alma Toivonen ja toinen Riihelän mummo. Riihelän mummo oli kumara valkotukkainen vanhus, kun hän meillä kävi erään kesätyttären syntyessä. Muistiini on jäänyt hänen valkoinen esiliinansa, kun hän tuli Vatsianmäellä. Lapset syntyivät tietenkin kotona. Niinpä meistä syntyi neljä Herajoen työväentalon kamarissa.

Työväentalon vieressä asui Koskisen perhe. Mies kulki metsätöissä, Koskiska tikkasi täkkejä. Suuret täkkipuut täyttivät pienen keittiön miltei kokonaan. Hän kävi myös taloissa apuihmisenä, milloin sellaista tarvittiin. Hän oli erikoistunut pellavien käsittelyyn.

Nummenkulmalla asui toinen Toivonen, nim. Evert Toivonen. Hänen vaimonsa Olga oli opetellut tallukoiden teon ja hänen tekemissään tallukoissa astelivat monet kylän lapset. Jossain vaiheessa hän leipoi myös pullaa, jota tytär kävi kauppalassa kaupalla. Huonosti kauppa varmaan kävi, sillä silloin alkoivat työttömyysvuodet eikä kaikilla ollut rahaa edes leipään.

Kuppariakaan ei kylästä puuttunut. Sellainen asui aivan keskustassa. Mitenkä paljon hänen taitoaan tarvittiin, en tiedä. Usean kerran kylän poikaviikarit ripustivat lehmänsarvet talon päätyyn, taisivat leikissä olla mukana kylän isännätkin. Kun sarvet asukkaiden aamulla herättyä havaittiin, saivat siinä kyläläiset kuulla kunniansa, syyttömät kuin syyllisetkin. Jos vielä hyvin sattui, saattoivat loukatun osapuolen hameenhelmat nousta ylös. Kuppari osoitti yleisen halveksuntansa paljailla pakaroillaan.

Kylän suutareita olivat Lindqvist, Linden ja Sulonen. Sulonen asui kauppalassa asti. Monet perheenisät tekivät yksinkertaiset korjaustyöt itse. Meillä isä laittoi kengät puolipohjia myöten.

Polkupyörien korjausta, kahvipannujen tinausta ja erilaisia peltisepän töitä teki Verner Mäkinen ''viraapelinaan''.

Valjasseppää en muista kylässä olleen. Valjaita korjaili ja taisi tehdäkin Kalle Heino Kenkiältä.

Etu-Kalmussa asui Laitisen veljeksistä toinen. Hän oli henkivakuutusasiamies ja''välskäri''. Ellei hän saanut eläimelle apua, niin lähdettiin kauppalasta hakemaan oikeata lääkäriä.

Teurastusmiehenä käytettiin Heikki Varjosta.

Kalliokulmalla oli Saaressa myllynkivet, joilla pienimmät talot ensimmäiset puurojauhonsa syksyisin jauhattivat.

Etu-Laitisella leipoivat naiset ruisleipää, jota isäntä kävi kauppalan torilla myymässä. Isäntä kokeili myös kananpoikien haudottamista, mutta en muista, miten se onnistui. Muistan kuitenkin poikasten haudottamiskoneen.

Nikodemus eli Teemu Nyman oli erittäin taitava kirvesmies, mutta koska hän oli Paloheimolla vakituisesti työssä, ei hän kovin paljoa ennättänyt kyläläisiä auttamaan. Hänen vaimonsa Lydia oli kansakoulun pitkäaikainen vahtimestari.

Falfrid Sirenin paikassa asui aikaisemmin Anton Aaltonen, joka oli kirvesmies ja taisi maalaillakin. Hän muutti jo ennen vuotta 1930 Hyvinkäälle. Siren toimi torikauppiaana ja piti pientä kauppaa kotonaan. Hän oli kangas- ja lyhyttavarakauppias. Hänelle oli jo varhaisessa vaiheessa auto, jolla hän kuljetti myytävät tavaransa torille. Sitä ennen hän kuljetti kauppatavaransa sivuvaunullisella moottoripyörällä

Sirenin naapurissa, Mäkelässä, teki emäntä myytäväksi juustoja. Mäkelän Saimi-emäntä oli kotoisin Varsinais-Suomesta ja oli oppinut siellä juustojen teon.

Ompelijana oli kauimmin aikaa Hilja Nummela. Hän asui ensin Kopareen ja myöhemmin Pihkamäen talossa. Tulkoon mainituksi, että Matti Pihkamäki oli kymmenet vuodet Herajoella myöhemmin seppänä. Mattoja kutoi ainakin Alma Toivonen.

Hevosmiehenä tunnettiin Jooseppi Peltonen Nummenkulmalta. Rahtiajot olivat suuret, kun autoja ei vielä ollut. Talvisin kuljettivat pitkät hevosjonot tukkikuormia. Myös halkoja tarvittiin kauppalassa ja rautateillä.

Eräässä harmaassa mökissä kerrottiin kaupiteltavan ''miestä väkevämpää'', joten senkään alan yrittäjiä ei kylästä puuttunut.

Yrittäjistä mainittakoon Manu Holm, jonka sekatavarakauppaa piti myöhemmin tyttärensä Hilma Peltonen. Kauppa toimi myös postitoimistona kylässä. Kukin talo haki lehtensä ja kirjeensä sieltä. Sekatavarakuppa on talossa nytkin, omistajat vain ovat toiset. Myös Osl. Ahjolla oli myymälänsä kylässä vuodesta 1938 lähtien. N.s. Kopareen talossa oli ennen sotaa kolme kauppiasta: Järvinen, Tilda Arho ja Paasikivi.

Eräästä yrittäjästä en malta olla kertomatta. Hän oli Maria Seliina Matkaselkä Oulaisten kunnasta. Hän oli niitä ''Herramme pienempiä''. Kun olin kuullut kirkkoherra Kuulialan selostavan Raamatun kohtaa *autuaita ovat hengessä köyhät,* kuvittelin lapsen mielessäni Jumalan erikoisesti rakastavan tätä ''Kauppa-Lopoa''. Mari oli kulkeutunut Herajoelle ja tuli sinne aina uudestaan, vaikka huoltolautakunta passittikin hänet takaisin Oulaisiin. Hän suoritti nimellisesti kulkukauppaa. Kaupiteltava tavara oli pläkkisissä keksiaskeissa, jotka oli narulla köytetty päällekkäin yhteen. Mari oli kummallinen kauppias, sillä hän ei suostunut myymään edes silmäneuloja lappukaupalla, vaan mieluummin 2—5 kpl:n erissä. Hänellä olikin vain postikortteja, neuloja ja nappeja myytävänä. Jokaisen tavaran hän tarkisti moneen kertaan, ennen kuin raatsi siitä luopua. Hän suuttui silmittömästi, jos joku aikoi ostaa jotakin suuren erän. Marilla ei ollut mitään vakituista asuntoa kylässä, vaan hän asui eri talojen saunakamareissa ja saunoissa. Kukaan ei häntä sisälle olisi voinut ottaakaan, sillä syöpäläiset aivan kuhisivat hänessä. Marin ulkonainen olemus oli rujo, jalkaterät sisäänpäin kääntyneet ja kävely sen mukaista. Jokainen antoi hänelle lämmintä ruokaa, mutta talonväeltä meni ruokahalu, jos piti samassa pöydässä syödä. Mari haisi pahalle, kun hänellä aina olivat samat vaatteet. Täitä oli paljon, ja syötyään aterian hän alkoi jälkiruoan saalistamisen ???

Mitään teollisuutta ei kylässä ollut. Maisteri Salon aikana tehtiin Parmalassa sementtitiiliä. M.m. Herajoen työväentalon tiiliosa ra-

Karjalaisperinteen vaalijat Räätykänmäessä.

8

'Riihipetäjä' Riihikiven luona.

9

Lumipeitteinen 'Riihikivi'.

kennettiin niistä. Lumppujen ja muun romun kerääjinä oli toispaikkakuntalaisia. Kuitenkin muistan Saarisen ostaneen ja myyneen lumppuja. Rikkaimmat myivät lumppurille aika hyviäkin vaatteita. Kerran äitini osti minulle Saarisen säkistä paksun tumman talvikoltun ja varsikengät, joita pidin vielä kansakoulun viimeisillä luokilla.

Kerrottakoon vielä vähän autoista. Lauri Jokela Paalijärveltä sai ensimmäisen autonsa helatorstaina vuonna 1926, auto oli henkilöauto. Kaikki me kyläläiset kävimme Lauri Jokelan autoa katsomassa tiepuolessa. Siitä sai katon vedettyä takaistuimen taakse ruttuun. Ajokortin suoritus kesti Laurilla Helsingissä kahdeksan päivää, ja hän sai oikeuden ajaa henkilöautoa. (Lauri Jokela täytti 80 vuotta elokuussa 1987 ja nauttii vanhuudenpäivistään edelleen kotonaan Lopentie 17:ssä.) Raittiustodistus tarvittiin kyseisiin ''hommiin'' ja muistan, kun isäni antoi niitä ja kuulusteli hakijaa.

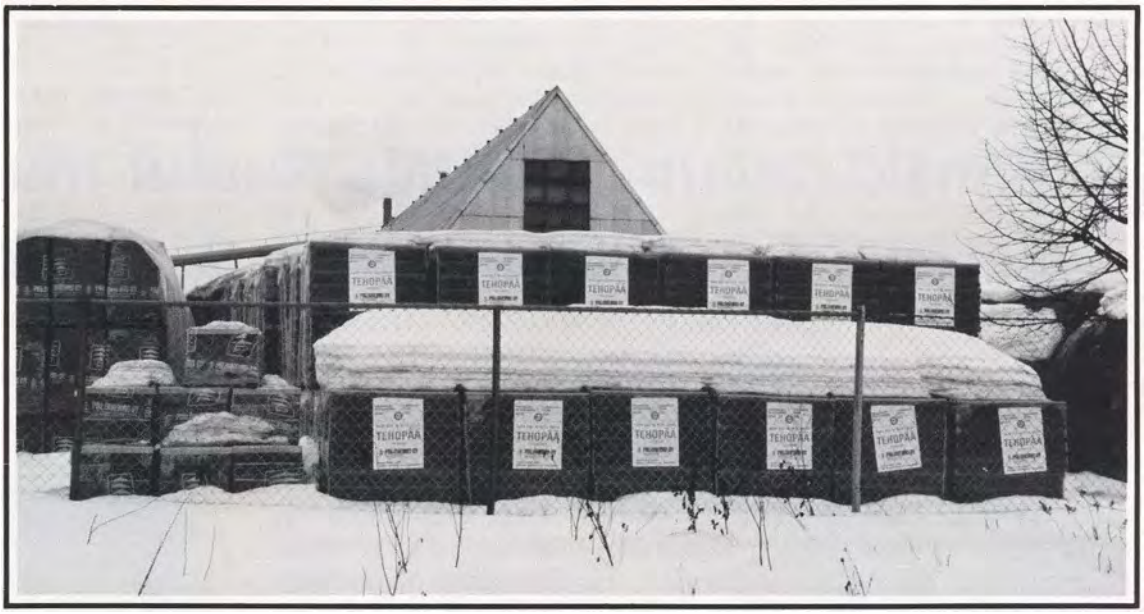
Erikoisesti muistuvat mieleeni ne harvat naiset, joilla siihen aikaan oli ajokortti. Raittiustodistusten pakko poistui kieltolain kumoamisen yhteydessä. Vuonna 1926 oli pirssiautoilija Kalle Penttilällä jonkinlaista taksitoimintaa. Vuoden 1930 jälkeen Martti Nummela ajoi paalijärveläisten maitoja kauppalaan. Auto oli 'sekarotuinen', toisin sanoen siinä sai kuljettaa 5—6 matkustaja edessä, maitotonkat olivat takana. Polkupyöriä oli jo aika yleisesti kylässä. Erikoisin pyörä oli Lundellilla. Siinä oli hyvin korkeat pyörät. Lundell oli pieni mies kooltaan. Hän kävi yövahtina kauppalassa ja kulki matkat pyörällä. Itse sain oman pyörän 15-vuotiaana rippilahjaksi. Se oli tapana meidän perheessmme. Lahjan kokoamiseen oli koko perheen osallistuttava, myös lahjan saajan. Raha oli tiukalla työläisperheessä. Kävin pyörällä Forssassa, Hämeenlinnassa, Hyvinkäällä, Mäntsälässä, Karkkilassa, Lopella ja Hausjärvellä. Isän kotiin Mäntsälän Hirvihaaraan tehtiin useat pyöräretket. Herajoen Työläisnuoriso-osastolla oli tapana tehdä pyörillä helluntairetki Lopen Hunsalaan. Perillä yövyttiin Hunsalan työväentalossa. Matkaan lähti tavallisesti 20—30 nuorukaista ja neitosta.

Vaikka kylä oli pieni ja hajanainen, liittyi sen ihmisten elämä läheisesti toisiinsa. Naapuriapua annettiin ja palvelukset maksettiin useimmiten palveluksella, joten rahaa ei tarvittu. Jos kyläläisiä kohtasi onnettomuus, oli lista kiertämässä perheen hyväksi. Oli myös ainakin pari asiaa, joissa toimittiin yhdessä, vaikka ''säätyraja'' yleensä rajoitti kanssakäymistä. Raja muodostui omaisuudesta, sillä esim. akateemisia kansalaisia oli kylässä vain yksi, Parmalan vävy, maisteri Martti Salo, kaatui talvisodassa. Yhdistäviä asioita olivat Herajoen vapaapalokunta ja yhteisesti vietetyt äitienpäivät joko työväentalossa tai kansakoululla. Vuonna 1920 pidettiin työväentalossa postinkannon hyväksi iltamia. Talo oli siihen aikaan tupaten täynnä ja yhteishenki saumaton ja innostunut.

Herajoessa kyläyhteisönä oli vapautta ja väljyyttä. Vaikkei siellä ollutkaan vesistöä, oli tuulta ja ilmaa riittävästi.

Kirjoittaja
Sirkka Helena Koivulahti
o.s. Sinisalo, ent. Hakala
s. 30.03.1920
k. 14.11.1985

Oli Riihimäki-Seuran johtokunnan jäsenenä vuosina 1973—1977 ja sihteerinä 1978—1979. Toimi Riihimäen lastenkodin johtajana 25 vuotta.

11

Paloheimon savituotteet kesää odottamassa.

12

Tukkiplaanin kevättä Paloheimolla.

13

Puu kulkee Paloheimolla.

Arvi Paloheimo

Mihin nyt Riihimäki...

Riihimäki-päivän tienoilla on syytä tutkailla, millainen on kotomaamme koko kuva, mitä on tapahtunut eilen ja tänään, mitkä ovat taivaan merkit huomenna. Tähän viittaa nyt järjestettävien messujen nimikin: Messut +- 50.

Riihimäki-päivän sanoman soisi tavoittavan kaikki kanta-asujat, miksei myös naapurit ja muut kylässä kävijät. Riihimäkeläiset haluavat kertoa, että kademielinen sanonta 'ruma kuin Riihimäki' on tuohirullana kätketty Kaupunginmuseon perimmäiseen perinnevakkaan.

10

Lämpövoimala on kovilla talvipakkasilla.

Riihimäki-päivä on kuin tilinpäätöstilaisuus, jota on odotettu koko vuoden. Yritys nimeltä Riihimäki on mennyt hyvin. Voittoa on tullut ja uudet haasteet ovat edessä. Tämän vuoden Riihimäki-päivän teemaksi on valittu kauppa- ja liike-elämä, joiden painoarvoa näin halutaan korostaa ammattialojen kirjossa.

Yhteiskunnan rakennemuutos on entistä enemmän lisännyt palveluelinkeinoja, on syntynyt uusia yrityksiä, uusia työpaikkoja. Ensi vuosikymmenellä Suomi siirtyy informaatioyhteiskuntaan. Jo nyt on huolehdittava valmiudesta soveltaa tietotekniikkaa tavanomaisissa palveluksissa, liike-elämässä ja teollisuudessa. Tietoon perustuva tekniikka luo edellytykset uusille työpaikoille. Riihimäen, sen kaikkien yrittäjien, on pysyttävä tässä kehityksessä mukana. Sopivaa kasvualustaa löytyy varmasti Teollisuuskylästä. Onhan se muutamassa vuodessa luonut satoja työpaikkoja.

Lisääntyvä vapaa-aika edellyttää riittävää matkailu- ja kulttuuripalvelujen tarjontaa. Tällä rintamalla on liikettä. Hotelli- ja teatteritalohanke on vihdoin toteutumassa.

Viime vuosina Riihimäellä on menty eikä meinattu. Kaupunkimme on saanut myönteistä julkisuutta. Rohkeus ja ennakkoluulottomuus ovat tuoneet mainetta, olkoonpa vaikka kysymys polemiikkia aiheuttaneesta Ekokemin laitoksesta. Erämessujen ohella keväiset pihamessut ja nyt tämä Riihimäki-päivän tienoille ajoitettu messujen historiaan liittyvä tapahtuma osoittavat, että kaupungissa on oivallettu ajan sävel.

Riihimäki koetaan kasvavaksi teollisuus-, liike-, kauppa- ja kulttuurikaupungiksi keskellä Kulta-Suomea. Joka suuntaan ulottuva rautatie- ja maantiverkosto tekevät Riihimäestä kulkuyhteyksien keskipisteen. Uutta ilmettä ollaan luomassa, onhan Riihimäki nousemassa valtakunnan johtavaksi meijerikaupungiksi.

Elintason takaa kasvava teollisuus sekä hyvin menestyvä liike- ja kauppatoiminta. Niiden myötä syntyy odotuksia, jotka palveluelinkeinot ja kulttuuritarjonta pyrkivät osaltaan täyttämään.

Nouseva elintaso parantaa myös elämisen laatua. Koivujen kaupungissa on aikaa ja varaa pysähtyä kuuntelemaan puiden huminaa.

Riihimäki on ympäristönsä kauppakeskus, jonne tullaan kaukaa ostoksille — ja aina omalla autolla. Liikenteen tulee sujua joustavasti — keskustassakin. Pysäköintipaikkoja on varattava riittävästi läheltä kauppapaikkoja. Nykyajan asiakas ei kävele, hän ajelee ohi, jos ei viereen pääse.

Lähivuosina uuden moottoritien täyttää mahtava ihmisten ja tavaroiden virta. Riihimäki on pian elämän valtaväylällä. Jo nyt kaupunkimme ohittaa vuosittain yli 8 miljoonaa ajoneuvoa. Toivottavasti eivät rakentajat unohda, että kulkijat on saatava poikkeamaan Riihimäellä.

Pulmiakin on. Tonttipolitiikkaa säätelevät kaupungin luottamus- ja virkamiehet. Siinäkin on löydettävä rohkeutta ja luovuutta. On oltava ajoissa viisaita. Muuten saatetaan jäädä nuolemaan näppejä yrityksen etsiessä uutta sijoituspaikkaa. Rakennuskiellot ja asemakaavan muutokset eivät houkuttele tontinomistajaksi. Yritysystävällisyyttä kaivataan enemmän, luovuutta tulisi tukea. Voimakasta tahtoa ja itsenäistä ajattelua vaaditaan päättävillä paikoilla. Konsensusilmapiiri ei aina onnistu — kukaan ei siinä ota vastuuta. Kaupunki on loppujen lopuksi kuin yritys, joka joutuu taistelemaan olemassaolostaan kilpailun kentässä.

Onko riihimäkeläisyyttä pidettävä lottovoittona, riippuu meistä itsestämme. Meidän tulee antaa tänne tuleville myönteinen kuva ystävällisestä kaupungista, jossa on turvallista elää ja yrittää.

Riihimäki tuntuu vihdoin tiedostavan omat mahdollisuutensa. Nyt tarvitaan enenevässä määrin dynaamisuutta, uskoa itseensä ja henkistä vireyttä. Meillä on paikka Suomen keskilattialla. Lippu sinne lunastettiin jo vuonna 1870, jolloin Riihimäen asemaravintolassa kohotettiin samppanjalasit radanrakentajille, isänmaalle ja suuriruhtinaalle. Tänään — jos koskaan — Riihimäki-laulun sanat ovat paikallaan:

KONE KÄY JA TEHDAS JYSKÄÄ, LASI LOISTAA, RAUTA RYSKÄÄ, RAKENTAAHAN UURAS VÄKI MAINETTASI, RIIHIMÄKI.

Ilari Laakso

Riihimäki-laulun säveltäjä kuului musiikkiestetiikan edelläkävijöihin Suomessa

Musiikista kirjoittaminen on vaikeampaa ja siten harvinaisempaa kuin musiikista puhuminen. Kirjoitettuna sana sitoo ja raskauttaa, varsinkin musiikin kaltaisesta abstraktista ilmiöstä kirjoittajaa. Helpompaa on omien mieltymysten ja elämysten esille tuominen keskustelussa. Emme vieroksu ilmoittaa jostakin sävellyksestä, että se on pelkkää roskaa tai meteliä. Joskus jopa intoudumme kuvailemaan musiikin herättämiä mielikuvia itsessämme.

Säveltäjän vaikuttimet ja ns. inspiraation lähteet työlleen jäävät useimmiten salaisuudeksi. Kuulija voi saada niistä aavistuksen ja mahdollisesti lukea jonkin kirjallisen anekdootin, mutta hänen oma kuulokokemuksensa on jälleen oma persoonallinen tapahtumansa, jolla useimmiten ei ole mitään tekemistä säveltäjän lähtökohtien kanssa.

Tohtori Tauno Karilan väitöskirja ''Vesimaisemat Jean Sibeliuksen, Oskar Merikannon ja Yrjö Kilpisen yksinlaulujen melodiikassa'' käsittelee luonnonkuvien ja (runoissa esiintyvien vesimaisemien) ja niitä vastaavien melodiahahmojen rakenneyhtäläisyyksiä. Tauno Karilan pitkäaikainen työ Helsingin Sanomien musiikkiarvostelijana ja musiikkiosaston toimittajana vuosina 1941—55 sekä hänen moniin muihin julkaisuihin (mm. Riihimäen Sanomat) kirjoittamansa artikkelit ja arvostelut koskettavat samaa ongelmakenttää: musiikillisten ilmiöitten suhdetta puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen ja sen kautta ihmisen tajuntaan.

Tauno Karilaa kiinnosti ihmisen ja musiikin välinen suhde, ei niinkään musiikki irrallisena, esim. fysikaalisena ilmiönä. Tässä hän sivuaa toista suomalaista tiedemiestä Eino Roihaa, joka kirjoitti ensimmäisen suomenkielisen julkaisun musiikkipsykologiasta. Karila puolestaan johti Helsingin yliopiston psykologian laitoksen Suomen Yleisradiossa toimeen panemia äänen invarianssia käsitteleviä kokeita, joissa koehenkilöinä oli ensin radiokuuntelijoita, myöhemmin ilmatorjuntarykmentin aliupseerikoulun oppilaita.

Olisi kuitenkin väärin väittää Tauno Karilan elämäntyön rajoittuneen pelkästään näihin asioihin. Hänen ansioluettelonsa on pitkä ja moni-ilmeinen; suuri osa hänen aikaansaannoksistaan mm. sävellyksen alalla lienee edelleenkin varastojen kätköissä.

Ylioppilaaksi Riihimäen Yhteiskoulusta

Syyskuun 4. päivänä 1986 Uusi Suomi julkaisi seuraavan kuolinuutisen:

''Filosofian tohtori Tauno Vilho Karila kuoli 21. 8. 1986 Helsingissä. Hän oli syntynyt 22. 9. 1908 Hausjärvellä, tullut ylioppilaaksi Riihimäellä 1928, valmistunut fil.kandidaatiksi Helsingin yliopistosta 1937, fil.lisensiaatiksi 1954 ja väitellyt fil.tohtoriksi 1954. Helsingin Konservatoriossa hän opiskeli 1929—31 ja Berliinin yliopistossa 1938—39.

Ennen siirtymistään Helsingin yliopiston musiikin estetiikan dosentiksi 1957 Karila toimi 1941—55 arvostettuna ja asiantuntevana musiikkiarvostelijana Helsingin Sanomissa. Tässä toiminnassaan hän seurasi musiikkiarvostelumme suurten klassikkojen jälkiä tyylillisesti hiottujen ja rakentavien kritiikkien laatijana. Dosentinvirastaan hän siirtyi eläkkeelle 1972. Karila toimi lisäksi mm. Mieskuoro Kalevan Laulajien johtajana 1945—52 ja pitkään Suomen Säveltaiteen Tukisäätiön valtuuskunnassa.''

Tauno Karila siis vietti Riihimäellä kouluvuotensa ja kirjoitti vuonna 1928 ylioppilaaksi Riihimäen Yhteiskoulusta. Hänen yhteytensä tänne ei myöhemminkään koskaan katkennut. Paljolti tämä johtui sukulaisuussuhteista, asuuhan hänen sisarensa opettaja Aune Kuronen edelleenkin paikkakunnalla. Vuonna 1947 Karila oli Riihimäen Mieslaulajien ja Riihimäen Musiikkiyhdistyksen orkesterin johtaja. Parhaiten riihimäkeläiset hänet tuntevat ehkä Riihimäki-laulun säveltäjänä. Laulu kantaesitettiin 4.9.1960 Riihimäellä — kuinkas muuten.

Opintoja, toimintaa, julkaisuja

Ylioppilaaksi tulon jälkeen Tauno Karila jatkoi opintojaan Helsingin yliopistossa. Hänen ainevalikoimansa kuvastaa hyvin henkilökohtaisia mieltymyksiä: musiikkitieteen laudatur, estetiikan ja nykyiskansain kirjallisuuden laudatur, yleisen historian cum laude approbatur, taidehistorian approbatur. Lisäksi Karila opiskeli pianonsoittoa Helsingin konservatoroissa vuosina 1929—1931 ja jatkoi myöhemmin opintojaan yksityisesti Martti Paavolan johdolla. Vuosina 1938—39 Karila opiskeli Berliinin yliopistossa opettajinaan mm. Arnold Schering (musiikinhistoria ja -estetiikka), Georg Schünemann (soittimet ja soitinnus) sekä Werner Danckert (musiikin historia).

Väiteltyään filosofian tohtoriksi vuonna 1954 Karila jatkoi aktiivista toimintaa tieteen alalla osallistuen mm. pohjoismaisten musiikintutkijain kongressiin Kööpenhaminassa 1958 sekä samana vuonna Kölnissä pidettyyn kansainväliseen musiikkiteteelliseen kongressiin. Hän oli Musiikkitieteellisen seuran johtokunnan jäsen 1954 ja varapuheenjohtaja vuosina 1955—65. Yliopistollisen opettajantyönsä ohessa Karila opetti myös Sibelius-Akatemiassa sekä piti useita luentoja eri yhteyksissä mm. Bremenin radiossa vuonna 1958.

Väitöskirjan lisäksi Tauno Karilan julkaisuihin kuuluvat seuraavat teokset: Sanat ja sävelet Yrjö Kilpisen Koskenniemi-lauluissa (1956), Beethoven, Mozart und Haydn gesehen von einem finnischen Forscher um die Mitte des 19. Jahrhunderts (1959), elämäkerta Yrjö Kilpisestä (1964) sekä useita laajoja artikkeleita, mm. säveltäjä Uuno Klamista ja Sibeliuksen Sadun esteettisestä tulkinnasta.

Toinen suomalainen väitöskirja musiikkiestetiikan alalta

Helsingin Sanomat (kuolinuutinen) samoin kuin Karilan oma ansioluettelo kertovat hänen väitelleen tohtoriksi vuonna 1955. Todellisuudessa väitöstilaisuus järjestettiin 31.3.1954, ja jo seuraavan päivän Helsingin Sanomissa Veikko Helasvuo käsitteli artikkelissaan Karilan väitöskirjaa.

Väitöskirjan aihe ''Vesimaisemat Jean Sibeliuksen, Oskar Merikannon ja Yrjö Kilpisen yksinlaulujen melodiikassa'' on hyvin rajattu. Tutkimus käsittelee 119 yksinlaulua. Karila löysi vastaavuuksia (isomorfioita) yksinlaulujen vesiaiheisten tekstien (runojen) ja niihin liittyvien melodisten hahmojen välillä. Karila ei käsitellyt väitöskirjassaan lainkaan laulujen pianoosuuksia, mikä tuntuu suoranaiselta puutteelta nykypäivän kamarimusiikillisesta näkökulmasta katsoen.

Eniten vastaavuuksia Karila löysi Kilpisen yksinlauluista, vähiten Merikannon. Vaikka kysymyksessä ei olekaan arvojärjestys, tulee Karilan oma mieltymys myöhemmin esiin siinä, että hän nimenomaan keskittyi Yrjö Kilpisen yksinlaulutuotannon ja säveltäjäpersoonan tutkimiseen. Karilan käsitys musiikin ''maalailevuudesta'' on varovainen. Hän antaa sijan myös musiikin autonomisuudelle, riippumattomuudelle kaikesta ei-musiikillisesta. Musiikin ei tarvitse peilin tavoin heijastaa ilmiöitä, vaan se voi toimia omien lainalaisuuksiensa mukaan. Karila ei väitöskirjassaan pyrkinyt ratkaisemaan ikuista sisällön ja muodon välistä ongelmaa, joka on hiertänyt esteetikkojen mieliä jo vuosisatojen ajan. Hän tyytyi raottamaan verhoa tarkkaan rajatun tutkimuskohteensa puitteissa ja toimi siinä — ei ainoastaan ankaran tieteellisesti — vaan myös viisaasti.

Veikko Helasvuo, joka myöhemmin toimi pitkään Sibelius-Akatemian rehtorina, kommentoi Tauno Karilan väitöskirjaa Helsingin Sanomien numerossa 88/1954 mm. seuraavasti: ''Karila on tutkimuksessaan lähestynyt kysymystä omaperäistä intuitiota osoittavalla tavalla. Hän on ottanut avukseen isomorfian, rakenneyhtäläisyyden käsitteen ja asettanut tehtäväkseen hakea tällaisia isomorfioita runokuvien ja melodioiden välillä. Tauno Karilan teos on tyylillisesti hiottua tekstiä, sen systematiikka on selkeä ja se tarjoaa mielenkiintoisia aineksia jatkuvalle keskustelulle.''

Mielenkiintoisia löytöjä

Karila ei kirjallisessa toiminnassaan keskittynyt ainoastaan omien ajatustensa ja tutkimustensa esittämiseen, vaan näki vaivaa jo unohtuneiden kirjoittajien tekstien esille tuomiseksi. Hämeenlinnassa 1959 painettu saksankielinen teos Beethoven, Mozart und Haydn gesehen von einem finnischen Forscher um die Mitte des 19. Jahrhunderts valaisee vuosina 1804—1871 eläneen suomalaisen musiikkikirjailijan Fredrik Eimelen tutkimuksia Beethovenin, Mozartin ja Haydnin sinfonioista. Mielenkiintoisiksi Eimelen tutkimukset tekee mm. se, että hänen aikanaan Beethovenin, Mozartin ja Haydnin asema säveltäjinä ei suinkaan ollut yhtä vankkumaton kuin nykyään.

Suomen musiikin vuosikirjassa 1964—65 julkaistu Tauno Karilan artikkeli ''Uusi näkökulma Sibeliuksen Sadun esteettiseen tulkintaan'' puolestaan liittyy Samuli Suomalaisen (1850—1907) novellikokoelmaan ''Andante, akkordeja iltahämyssä'' (1903). (Myös Erik Tawaststjerna on Sibelius-tutkimuksissaan viitannut Suomalaisen ko. kokoelmaan.)

Karila on löytänyt Samuli Suomalaisen teksteistä ja toisaalta Akseli Gallén-Kallelan kuvitteellisesta maisema-akvarellista (Satu) vahvistusta teorialle, että Sibeliuksen sinfoninen runo Satu on saanut aiheensa Aleksis Kiven Seitsemän veljeksen ilveksen metsästystä kuvaavasta kertomuksesta. Jälleen kerran Karila on silti jättänyt mahdollisuuden myös autonomiselle tulkinnalle. Hän kirjoittaa: ''Satu ei ole kuitenkaan kertomus. Se on sinfoninen runoelma, Jean Sibeluksen sävelten soittimellinen satu.'' Vaikka Sibelius itse koki kaikki Sadun tulkinnat itselleen vieraiksi, ei Karilan osoittama yhteys kirjallisen teoksen, sävellyksen ja maalauksen kesken ole vailla merkitystä. Musiikkitieteellisen merkityksen lisäksi havainnolla on kulttuurihistoriallista painoarvoa.

Karila ja Kilpinen

Yksi Tauno Karilan pianonsoiton opettajista Helsingin konservatoriossa oli Yrjö Kilpisen puoliso Margaret Kilpinen. Margaret Kilpisen kautta Karilalla oli mahdollisuus tutustua suuresti ihailemaansa säveltäjään. Yrjö Kilpisen laulujen tutkijana Karila oli tavallaan itseoikeutettu säveltäjän elämäkerran kirjoittaja. Hän sai tarkoitusta varten apurahan, ja elämäkerta valmistui vuonna 1964. Teoksen esipuhe on päivätty Riihimäellä.

Samoin kuin Kilpinen, ilmeisesti myös Tauno Karila leimautui sodan jälkeen saksalaismieliseksi. Kumpikin oli opiskellut Berliinissä, ja Kilpisen lied-tuotantoa on arvosteltu ''germaanisista vaikutteista''. Kummallekin musiikkimiehelle oli tärkeää sisällyttää ja nähdä

Käsialanäyte Tauno Karilan sävellyksestä Kallioon juurtunut. Laulun teksti on Mirjami Lähteenkorvan käsialaa.

musiikissa paitsi taitavasti hiottuja muotoja, myös ''mieltä ylevöittävää'' sisältöä.

Vaikka Tauno Karila ei työssään varsinaisesti keskittynyt säveltämiseen, hänen eräissä sävellysluonnoksissaan (joihin olen opettaja Aune Kurosen ystävällisellä suostumuksella saanut tutustua) on havaittavissa paikoin samaa jykevyyttä kuin Kilpisen sävellyksissä.

Riihimäki-laulu tunnetuin — ei paras

Luontainen vaatimattomuus vaiko itsekritiikki linee syynä sille, että Tauno Karilan sävellyksiä on niukalti nähtävissä saati sitten kuultavissa. Riihimäkeläiset toki tuntevat Riihimäki-laulun, jonka sanat on kirjoittanut opettaja Väinö Mäkelä. Laulun esitysohjeeksi Karila on kirjoittanut ''harvanlaisessa marssirytmissä''. Riihimäki-laulu on yksi Karilan monista marsseista, joista tunnetuimpia on Vala maalle (san. Heikki Asunta).

Tauno Karila oli reservin luutnantti ja osallistui talvisodassa Länsi-Kannaksen ja Viipurinlahden taisteluihin jalkaväkipataljoonan viestiupseerina. Hän haavoittui 11.3.1939. Jatkosodassa Karila toimi Itä-Karjalan sotilashallinnon Maanselän piirin viestiupseerina vuosina 1941—42. Sota jätti Tauno Karilaan omat jälkensä, ja sodan poljento on kuultavissa hänen monissa marssilauluissaan esim. Korpisoturien marssi, Karjalalle ja Taistelusisaret.

Rinnakkainen piirre kaikille on monissa sävellyksissä uskonnollisuus ja herkkä lyyrisyys. Hyviä esimerkkejä tämän alueen tuotannosta ovat sekakuorolle sävelletty Mua auta Herra sekä Mirjami Lähteenkorvan sanoihin sävelletty Kallioon juurtunut, jonka käsikijoituksen loppuun säveltäjä on merkinnyt: ''Aune-siskolle pieni laulu Taunolta 10.11.1972''.

Karilan sävellysluonnoksia leimaa syvä tunnelman ja sisällön taju. Kuten luonnoksille on tyypillistä, monin paikoin löytyy korjauksia ja muutoksia, mutta tyylillisesti suomalaiseen lauluromantiikkaan sijoittuvat työt ovat ymmärrettäviä ja selkeitä.

Yhden riihimäkeläisen kotiseutujuhlan musiikillinen anti voitaisiin hyvinkin perustaa Tauno Karilan sävellyksille.

14

Otsolaa.

15

Vesitornista avautuu komea kaupunkinäkymä.

Kalevi Penttilä

Riihimäkeä talvella 1986

Kirjallisuus oli varsin näkyvästi esillä Riihimäki-päivän tienoilla viime vuoden aikana. Silloin vihittiin uusi ja uljas kirjastotalo Valtakäyrän ja Kauppakadun kulmauksessa.

Riihimäki-Seura otti ohjelmaansa myös silloin kirjallisuuteen liittyvän teeman: alkutalvesta 1986 julistettiin nimittäin valokuvauskilpailu kaikille riihimäkeläisille. Taka-ajatuksena oli nimenomaan kirjallinen, sillä talviaiheisista kuvista ajateltiin tehdä jonkinlainen joulujulkaisu.

Parhaista otoksista päätettiin teettää postikortteja. Talviaiheisista korteista tiedettiin olevan pulaa Riihimäellä.

Kilpailujulistus oli seuraavanlainen:

VALOKUVAUSKILPAILU

RIIHIMÄKI-SEURA R.Y. julistaa kaikille riihimäkeläisille avoimen **talvialheisen värivalokuvaus-kilpailun.**
Kuvien koko: 105 x 148 mm (postikortti)
Aihe: talvinen Riihimäki
Kilpailutyöt jätettävä nimimerkillä varustettuina 30.4.1986 mennessä osoitteella: **Riihimäki-Seura/Taplo Paukola**, POSTIKONTTORI 11100 RIIHIMÄKI.
Mukaan liitettävä nimimerkillä varustettu suljettu kirje, jossa on nimimerkin haltijan nimi, osoite, puhelinnumero.
Palkinnot: I p. 300 mk, II p. 200 mk ja III p. 100 mk.
Kuvista järjestetään Riihimäki-päivänä näyttely ja Riihimäki-Seura saa niiden julkaisuoikeuden.
Runsasta osanottoa odottaen

RIIHIMÄKI-SEURA R.Y.
Johtokunta

Kilpailu herätti varsin suurta mielenkiintoa, sillä siihen tuli kaikkiaan 120 kuvaa 18 eri kuvaajalta.

Arvosteluraati täsmensi kilpailukutsusta löytyneet arvostelukriteerit:

— kuvan ottajan piti olla riihimäkeläinen.
— otoksen piti olla talviaiheinen
— kuvauskohteen piti olla Riihimäeltä
— kuvan koko ns. postikorttikoko (105 x 148)
— kuvat tuli lähettää Riihimäki-Seuralle nimimerkillä varustettuna huhtikuun loppuun mennessä
— kuvalähetyksen mukana tuli seurata suljettu kuori, josta kävi ilmi nimimerkin haltijaa koskevat tiedot.

Edellä mainittujen periaatteiden mukaisesti tultiin seuraavaan tulokseen:

1. Kaino Säteri
2. Kaino Säteri
3. Toivo Paunila

Kunniamaininta päätettiin antaa seuraaville:

Valpuri Kaasalainen
Irja Okkolin
Usko Walve
Pertti Vihula
Juhani Vormula

Kuvista järjestettiin Riihimäki-päivän tienoilla näyttely Pohjolan rinteen koululla ja upouudessa Kaupunginkirjastossa. Kumpikin näyttely herätti suurta huomiota. Palkinnot jaettiin Riihimäki-päivän kotiseutujuhlassa. Valokuvista luvattu julkistaminen siirtyi taloudellisista syistä tuntemattomuuteen.

Keväällä 1987 Riihimäki-Seuran johtokunta päätti, että kymmenen valokuvaa muutetaan postikorteiksi. Jokaista korttia painettiin Riihimäen Kirjapainossa 500 kpl. Nyt ne ovat myynnissä ja muodostunevat harvinaisuuksiksi, joista kiistellään.

Riihimäki-Julkaisu n:o 7 on kuvitettu pääasiallisesti valokuvauskilpailun töillä. Kustannussyistä osa kuvista on mustavalkoisina.

Talviyönä loistavat Riihimäen valot kuin suurkaupungissa ikään.

**Koivujen kaupunki on kaunis talvellakin.
Urheilupuistossa on mukava liikkua.**

I palkinto, Kaino Säteri

**Kaivokadun varrelta löytää vielä vanhaa
riihimäkeläistä puutaloasutusta.**

II palkinto, Kaino Säteri

Öllerinkatu kuuluu oleellisesti Rautatienpuistoon. Vasemmalla vanhan Rautatienkoulun nurkkaus, taustalla sähkölaitoksen piippu.

III palkinto, Toivo Paunila

Rautatieläisten asunnot sijaitsevat kauniissa ympäristössä.

Kunniamaininta, Toivo Paunila

Kirkon tienoilta voi tavoittaa näin kauniin talvimaiseman.
Kunniamaininta, Toivo Paunila

Maantie on rauhoitettu jalankulkijoille talvellakin.
Kunniamaininta, Toivo Paunila

17

Talven taidetta Riihimäellä.

Urheilupuiston pururata alkaa vapautua lumi- ja jääpeitteestään. On kevät.

Kunniamaininta, Valpuri Kaasalainen

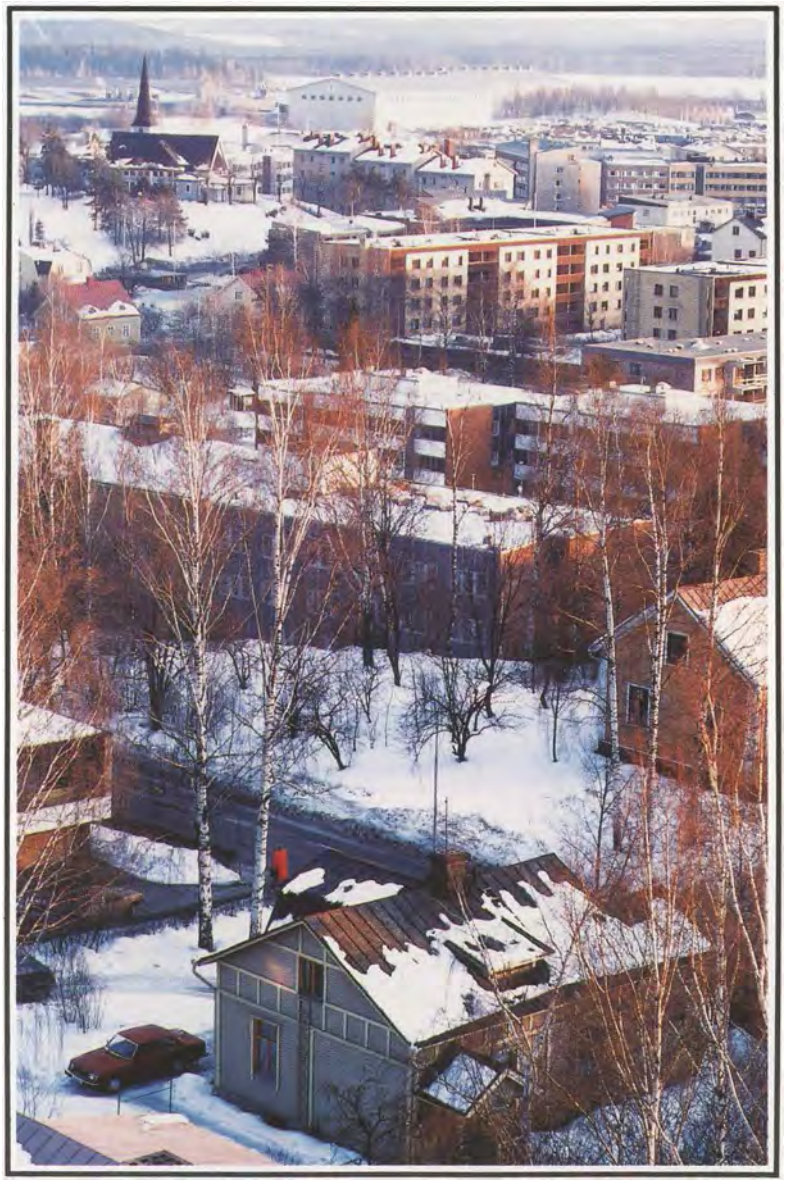

18

Rautatienpuiston puustoa. Taustalla kaupunginmuseo.

Kaupunginmuseo on Riihimäen vanhimpiin kuuluva rakennus.
Kunniamaininta, Kaino Säteri

Etualalla vanhaa Riihimäkeä, keskellä 'laatikkoarkkitehtuuria', taustalla kirkko ja teollisuushalli.

Kunniamaininta, Juhani Vormula

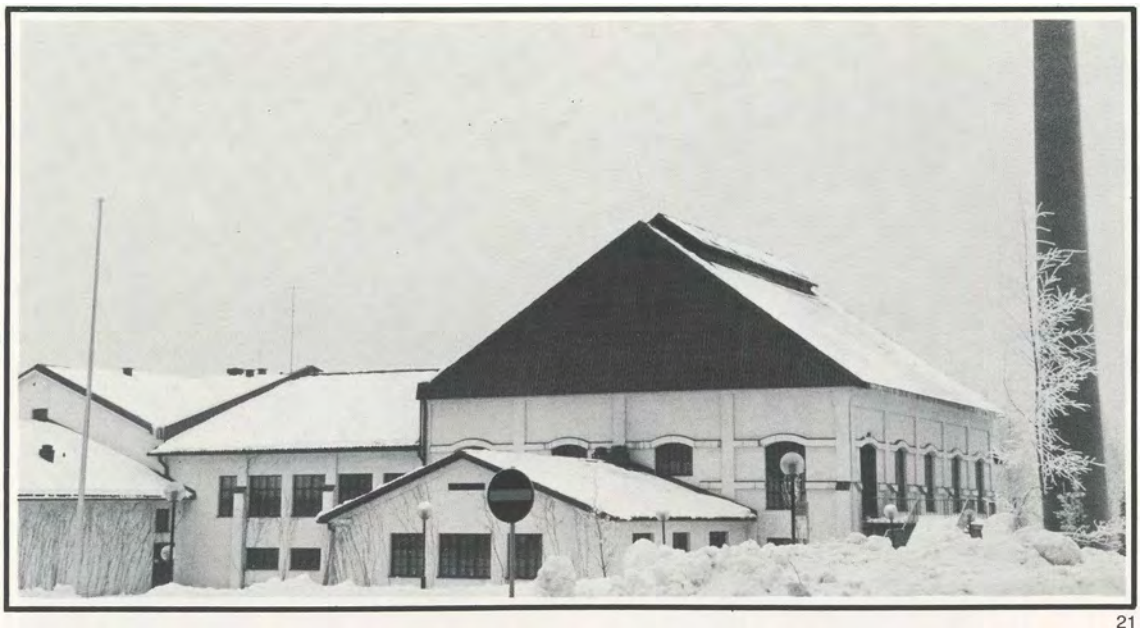
19

Tuomisen perhe teki entisestä Harjurinteen saunasta itselleen kauniin asuintalon.

20

Idylli Valtakäyrältä kevättalvella 1986.

21

Museossa on hiljaista.

22

Ilta Lasimuseossa.

23

Kevättä odotellaan lasimuseolla.

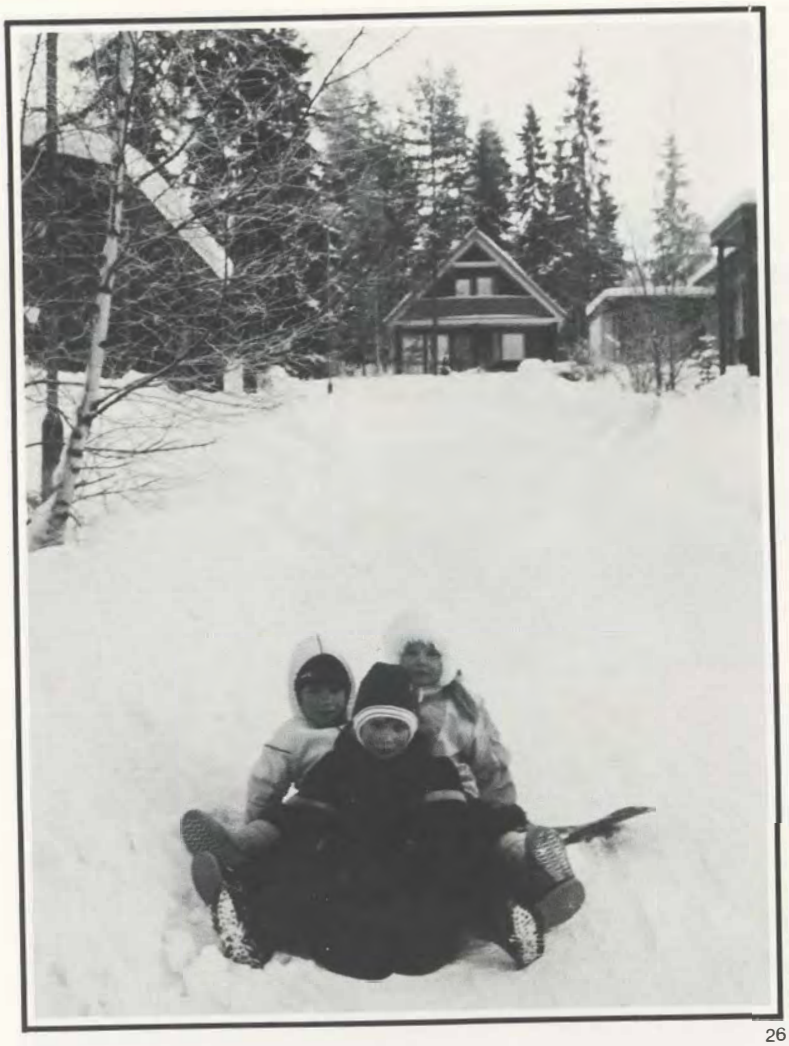
Lasimuseon talvea.

24

25

Entinen turvepulveritehdas ja lasitehdas, nykyinen lasimuseo.

26

Pulkalla on mukava lasketella Räätykänmäessä.

27

Leikkipuisto talvella.

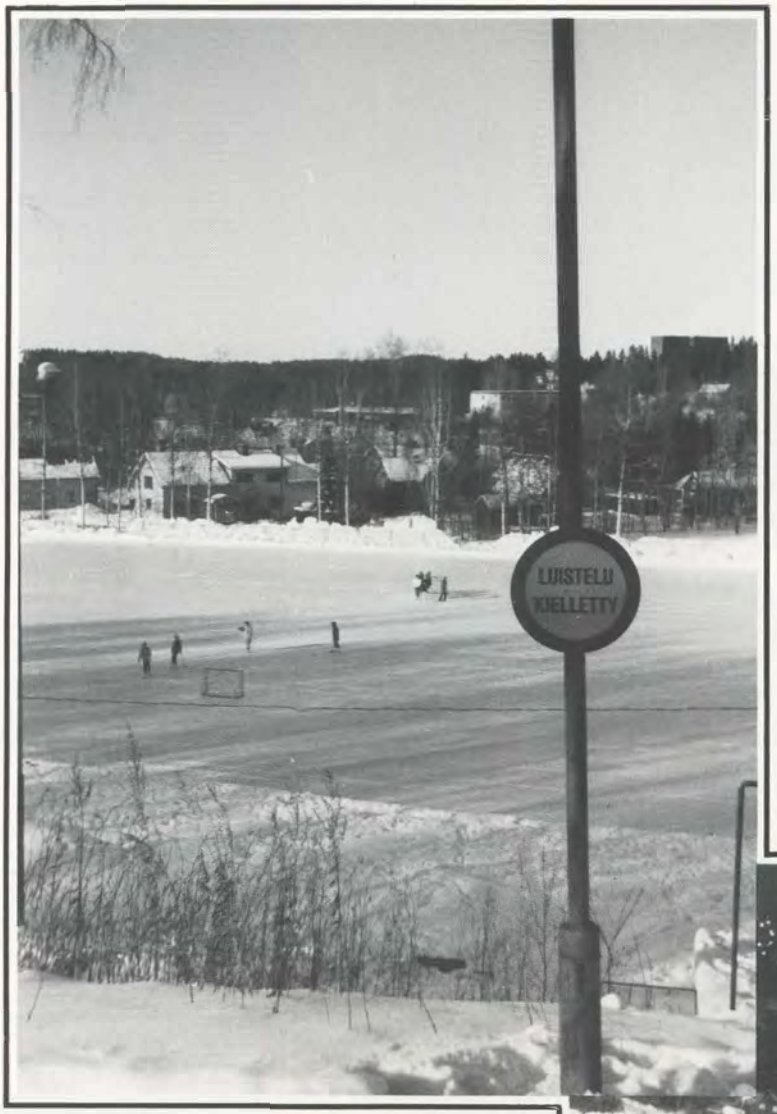
28

Valtakadulta. ”Sukkula” purettiin kesällä 1986.

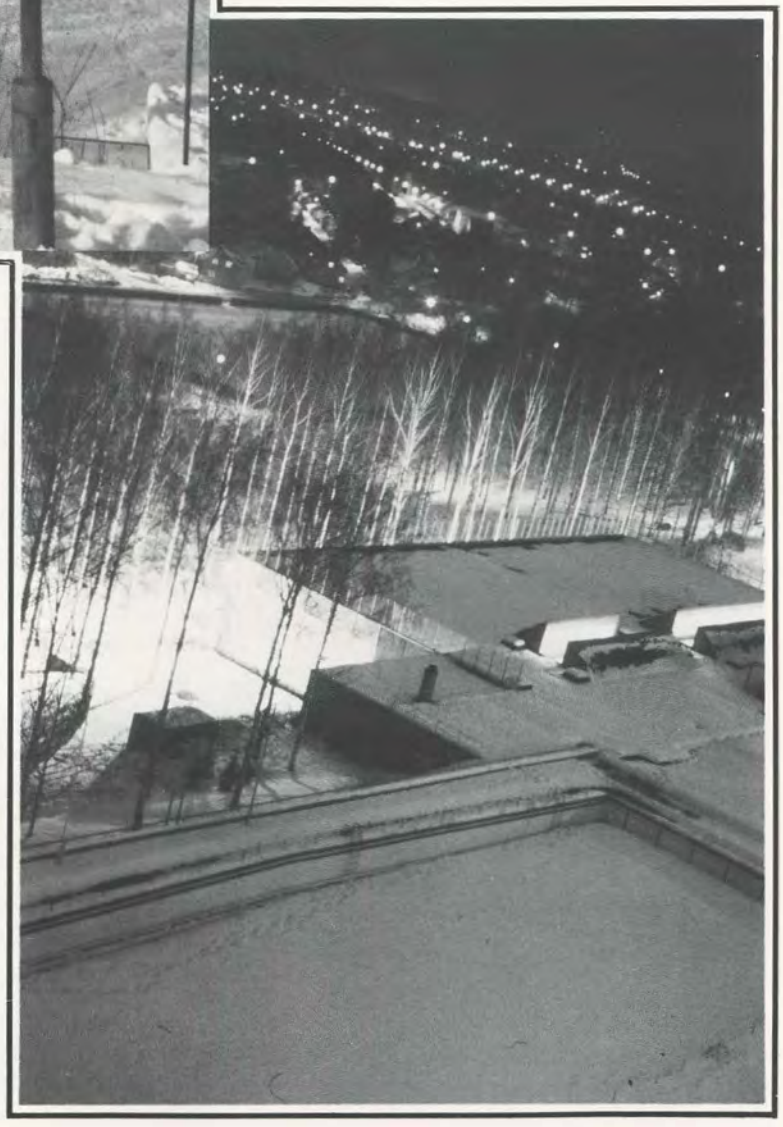
29

Temppelikatua. Oikealla oleva talo purettiin heinä-elokuussa 1987.

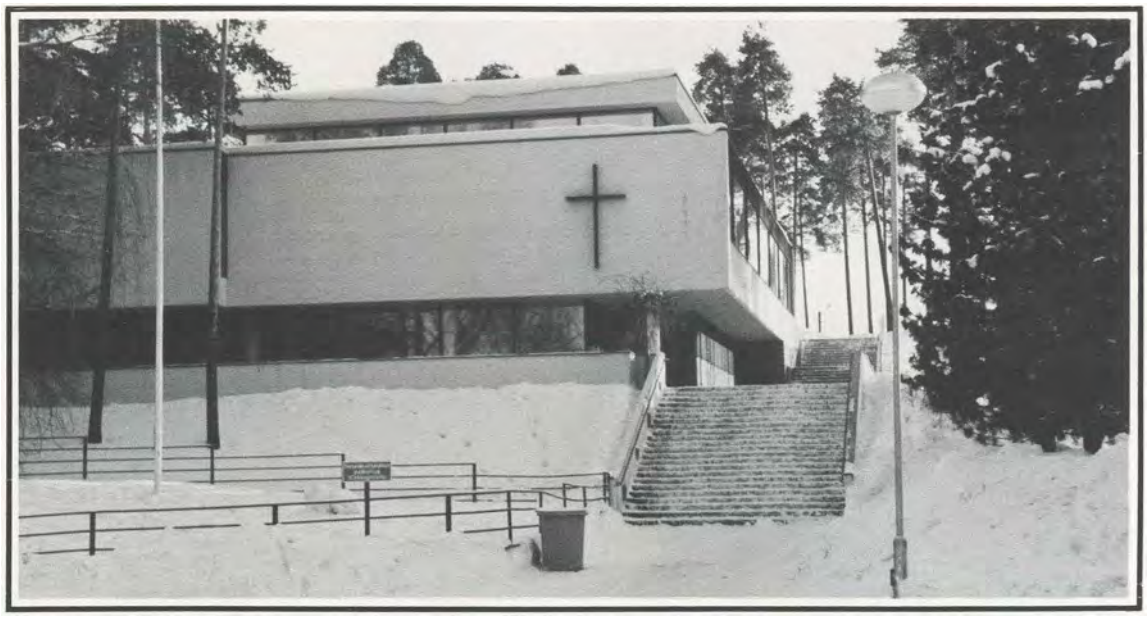
"Totta toinen puoli."

30

Petsamo City by night.

31

32

Seurakuntatalo, arkkitehti Erkko Virkkunen (1964).

33

Kirkkomäki kaukaa nähtynä.

34

Kirkko on jo 80-vuotias.

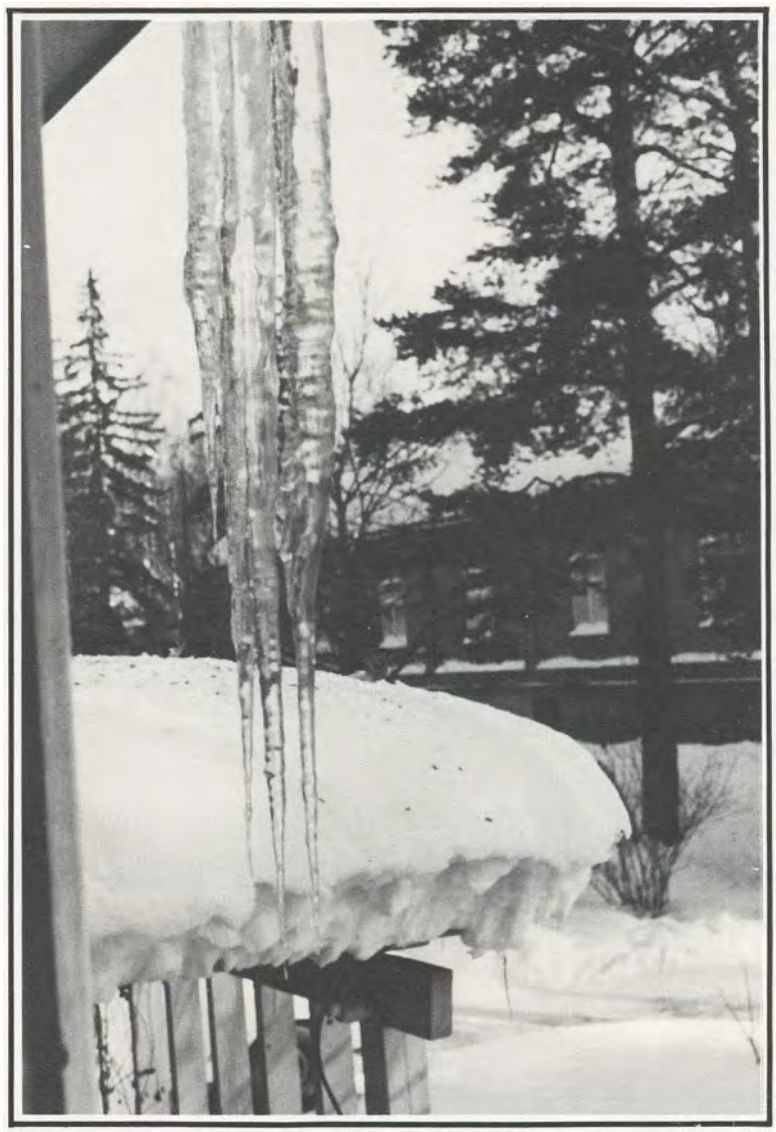
35

Talven töitä Valtakäyrällä.

36

Hämeenaukiolta alkaa Hämeenkatu.

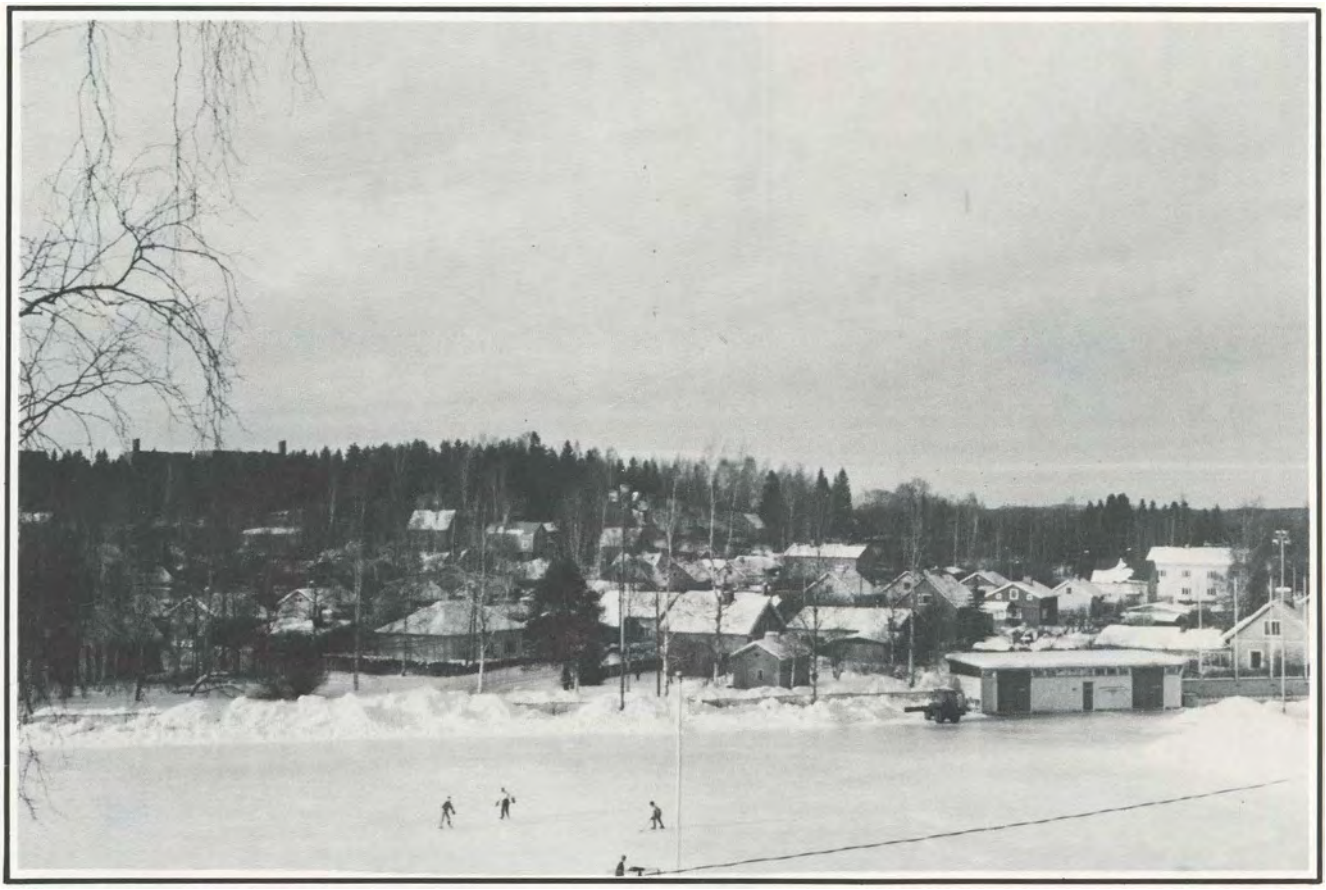
37

Jääpuikkojen kauneutta Lehmustiellä.

38

Teutonpuiston raitilta.

39

Näkymä Petsamosta.

40

Maauimalassa on vaikea uida talvella.

41

Veturitallit pakkasessa.

42

'H-juna Helsinkiin lähtee laiturilta nro 1.'

RIIHIMÄKELÄINEN

Liity paikkakuntasi omaan kotiseutuyhdistykseen.
Näin voit juurtua kaupunkiisi, saada tietoja
sen menneisyydestä, nykyisyydestä ja
tulevaisuudesta. Tule vaikuttamaan
Riihimäki-Seuran toimintaan.

Suomen kaunein vesitorni kevättalvella 1986.

44

Höyryveturi kelpaa enää muistomerkiksi.

RIIHIMÄKI-SEURA

Kiittää kaikkia tämän lehden kirjoittajia,
valokuvaajia ja taloudellista tukea antaneita.
Ilman Teidän apuanne kotiseututyöhön läheisesti
liittyvä julkaisutoiminta olisi mahdotonta.

Kuvaajat, joita ei ole mainittu kuvien yhteydessä

1 Antero Kauppinen
2 Kaino Säteri
3 Kaino Säteri
4 Erkki Kallio
5 Irja Okkolin
6 Irja Okkolin
7 Irja Okkolin
8 Kaino Säteri
9 Erkki Kallio
10 Usko Walve
11 Erkki Kallio
12 Kaino Säteri
13 Erkki Kallio
14 Pertti Vihula
15 Juhani Vormula
16 Pertti Vihula
17 Valpuri Kaasalainen
18 Toivo Paunila
19 Kaino Säteri
20 Martti Haakana
21 Erkki Kallio
22 Juhani Vormula
23 Valpuri Kaasalainen
24 Erkki Kallio
25 Matti Höglund
26 Irja Okkolin
27 Olavi Päiviö
28 Martti Haakana
29 Irja Okkolin
30 Jukka Laine
31 Pertti Vihula
32 Erkki Kallio
33 Pertti Vihula
34 Kaino Säteri
35 Kaino Säteri
36 Toivo Paunila
37 Irja Okkolin
38 Olavi Päiviö
39 Kaino Säteri
40 Tuulikki Paasonen
41 Kaino Säteri
42 Tuulikki Paasonen
43 Pertti Vihula
44 Kaino Säteri